

Beste mensen, lieve partijgenoten,

Hartelijk dank voor de uitnodiging om hier te mogen spreken, op deze bijzondere dag, op deze bijzondere plek. Spreken op 1 mei is een eer, te midden van vrienden, een genoegen.

Dat maakt bescheiden. Velen die voor mij spraken op de eerste mei ervoeren geen genoegen maar gevaar. U kent de geschiedenis: het is vandaag de 128^e eerste mei sinds in 1886 in Chicago het werk werd neergelegd, de barricaden werden opgeworpen, schoten vielen, en de leiders van een demonstratie voor fatsoenlijke arbeidsomstandigheden hun moed en idealen moesten bekopen met de galg.

Ik hoop er vandaag genadiger af te komen.

Als vertrekpunt wil ik met u een paar regels van een gedicht delen. Ook uit mijn pen zijn honderden pagina's over het belang van werkgelegenheid voortgekomen, soms het saaiste economenproza. Maar het 'waarom' van onze sociaal bewogen politiek laat zich beter vangen in een gedicht dan in kruistabellen en regressieanalyses. Vandaar dat ik een poging waag:

'We stand in the rain in a long line waiting at Ford Highland Park. For work.

You know what work is—if you're old enough to read this you know what work is, although you may not do it.

Forget you. This is about waiting, shifting from one foot to another. Feeling the light rain falling like mist into your hair....'

Met deze regels begint de dichtbundel 'What work is' van Philippe Levine. De voormalig Dichter des Vaderlands van de Verenigde Staten. Hij schrijft het in herinnering aan zijn jeugdijaren. Levine groeide op in de crisisjaren dertig in de autostad Detroit.

Hij schetst de uitzichtloosheid. De kwelling om niet in je eigen levensonderhoud te kunnen voorzien. Een kwelling die ons nog vaak zou achtervolgen sinds die jaren dertig.

Die crisis was van voor mijn tijd. Maar ook ik ben het product van twee crises. Die van de jaren tachtig en die van nu.

Ik werd me als jongen, als puber bewust van maatschappij en politiek in de jaren tachtig. Een periode van de Koude Oorlog, de bom die kon vallen maar ook een periode waarin Reagan en Thatcher aan de macht kwamen, en

de werkloosheid hoog opliep. Dat ging niet langs mij heen. Mijn zus voltooide haar opleiding in 1985. En wat ze ook probeerde, hoe ze ook het probeerde, ze kon geen droog brood verdienen, totdat ze besloot zich om te scholen. Haar frustratie van toen, van die ene naar de andere voet, is mijn motivatie nu.

De jaren daarna, tot de volgende crisis zijn booming, roaring geweest. Het leek niet stuk te kunnen. De welvaart groeide en groeide tot een ongekeerde hoogte. Wie een huis kocht leek verzekerd van een jaarsalaris aan waardevermeerdering erbij. En de. De financiële markten kregen vrij spel. Geld moest rollen. Het werden de glorie-dagen van de Londense City. Rijkman Groenink werd man van het jaar. De notie dat aan echte waardevermeerdering echt werk ten grondslag hoorde te liggen, raakte in vergetelheid. Voortaan werd geld met geld gemaakt. In de mondiale economie van Reaganomics, van trickle down economics, werd de werknemer naar achter geschoven en de belegger werd verleid met de belofte dat de bomen hoger konden groeien dan de hemel.

Bioloog Midas Dekkers stelde ooit terecht dat alleen economen, bankiers en politici de verleiding niet kunnen weerstaan om te denken dat de bomen hoger kunnen groeien dan de hemel. Biologen weten wel beter, zei Midas.

En ook in de economie bleek het een fabeltje. De klap waarmee de hemel op ons neerdaalde na de hoogmoed van die jaren zal ons nog lang heugen. Die tweede crisis die mij vormde, maakte ik mee als Kamerlid. Het parlement, de democratie werd door de financiële markten, door banken en bankiers buiten spel gezet om ze te redden. Ik kan u één ding verzekeren: ik ben niet de politiek in gegaan om banken te redden en ons buitenspel te laten zetten.

De financiële crisis maakt duidelijk dat er een kaste is, een kaste van bankiers, speculanten en jongens van het snelle geld. De politiek heeft die laten ontstaan.

Helaas is de spiegel die we onszelf, als samenleving, voor moeten houden confronterender. In de ratrace van de Reagannomics rennen we zelf als hardste mee. Je ziet de strijdige belangen tussen mensen die geld met geld maken en de mensen die geld verdienen met werk. Arbeid die zorgt voor toegevoegde waarde. De aloude tegenstelling tussen arbeid en kapitaal.

En vraagt u zich eens af wie de winnaars zijn en wie de verliezers zijn.

Zijn de verliezers de banken die gered werden met geld van de belastingbetalers?

Zijn de verliezers de snelle jongens, bankiers en speculanten?

Zijn de verliezers de beleggers die weer tevreden naar de waarde stijging van hun waardepapieren kijken?

Ik denk het niet.

De verliezer is die schoolverlater die al een jaar niet aan de bak komt.

De verliezer is de fabrieksmedewerker die zijn baan verscheept ziet worden naar Zuid-Amerika.

De verliezers dat zijn mensen die gewoon eerlijk loon willen voor eerlijk werk.

Het zijn de werknemers de rekening letterlijk betalen. Omdat banen verloren zijn gaan of hun lonen onder druk staan of werkloosheidsuitkeringen worden opgebracht met sociale premies.

De aloude tegenstelling tussen arbeid en kapitaal is niet verdwenen maar is nog steeds actueel. De balans is verstoord. En de enigen die de balans kunnen veranderen, dat zijn wijzelf.

‘Wijzelf’ zijn 500 miljoen Europeanen. Want deze balans is niet te herstellen met 16 miljoen Nederlanders. Een internationale uitdaging ga je niet te lijf met nationale oplossingen. Multinationals, hedgefunds, banken en speculanten, ze opereren over alle landsgrenzen heen.

Toen 100 jaar geleden arbeiders door grootindustriëlen werden uitgebuit organiseerden we ons als arbeiders op landelijk niveau. We maakten in Nederland een vuist voor kiesrecht, voor een achturige werkdag, voor fatsoenlijke lonen, voor cao's. Nu de belangen van werknemers onder druk staan op internationale markten moeten we ons internationaal organiseren. In Europa moeten we een vuist maken voor gelijk loon voor gelijke werk. Een vuist maken om mensen centraal te stellen, en niet markt en munt.

Het was met die motivatie dat ik, als product van twee crises, me vorig jaar meldde om in Europa onze partij aan te voeren. Europa heeft niet meer plannen nodig, wij sociaaldemocraten weten net zo goed in Duitsland, Frankrijk, Noorwegen en Portugal wat ons te doen staat als hier in Nederland. Wat we nodig hebben is meerderheden. ‘We are many’ zeg ik hier. En de laatste opiniepeilingen tonen aan dat het op 22 mei een nek-aan-nek-race wordt tussen de conservatieven en tussen ons, de sociaaldemocraten. De komende 22 dagen zal ik samen met mijn Europese collega's laten zien dat verandering nodig is en te laten zien dat het anders kan.

Jeroen Dijsselbloem heeft al laten zien dat je banken en bonussen aan banden kunt leggen als een sociaal bewogen politiek de meerderheid weet te grijpen. Zodat banken er weer zijn voor spaarders en voor kredietverlening aan kleine bedrijven. Zodat als banken dreigen om te vallen ze voor elkaar garant staan en niet de belastingbetaler, niet u en ik.

De prestatie van Jeroen Dijsselbloem smaakt naar meer. Europa is nog steeds een project van hoop als we samenwerken. Voor mijn grootouders was dat: nooit meer oorlog. Voor mijn ouders: wederopbouw en nooit meer armoede. Voor mijn kinderen kan dat zijn: nooit meer crisis en massawerkloosheid.

Zevenentwintig miljoen Europeanen zitten zonder werk. Wat mij en mijn Europese collega's betreft zijn dat 27 miljoen gezichten, 27 miljoen gezinnen, 27 miljoen hele goede redenen om iets te veranderen.

Ik zal u illustreren hoe ik dit aan zou willen pakken.

Velen van u zullen de Eurocommissaris voor begrotingsdiscipline wel kennen: Olli Rehn. U weet wel, die eurocommissaris van liberale huize waarbij alle lidstaten jaarlijks stapels aan plannen indienen. Plannen die allemaal in gaan op de vraag hoe landen hun begrotingstekort onder de heilige drie procent krijgen. Niets mis mee, want ook de overheid moet op de centjes passen.

Maar wie kent de Eurocommissaris voor Werkgelegenheid? De sociaaldemocraat László Andor? Het tragische antwoord is: bijna niemand. Omdat we in Europa teveel op de belangen van alleen markten letten en niet op de belangen van mensen.

Het zal voor u op deze eerste mei geen verrassing zijn dat ik daar graag verandering in zie. Banencommissaris naast begrotingscommissaris. Met mijn Europese collega's zal ik me hard maken voor een arbeidspact waarmee we het evenwicht herstellen. Een pact vol voorstellen voor werkzekerheid waarmee we Europa weer het project van hoop maken. Hoop die 27 miljoen werkloze Europeanen verdienen.

Ik doe een greep uit onze voorstellen:

Allereerst stellen wij voor: een werkloosheidsnorm van vijf procent als sociale tegenhanger van de begrotingsnorm van drie procent. Net zoals we van landen mogen verwachten dat ze plannen smeden om hun tekorten terug te brengen mogen we ook verwachten dat ze alles op alles zetten om mensen aan het werk te houden en te krijgen. Een Europese norm biedt een steun in de rug, geeft tijd en de ruimte om te investeren als banen op het spel staan.

Om te voorkomen dat net als in de jaren tachtig een generatie jongeren de school verlaat met diploma maar zonder baan verhogen we het budget voor het bestrijden van jeugdwerkloosheid van 6 naar maar liefst 21 miljard. Daarmee steunen we nationale initiatieven als die van Lodewijk Asscher die geen dag stilzit om jong talent een kans te bieden in plaats van een uitkering.

We verschuiven geld van landbouwsubsidies naar investeringen in één Europese energiepolitiek. Dat biedt ons schone lucht en onafhankelijkheid van Poetins gas. Het biedt ook opdrachten voor innovatieve bedrijven die daarmee mensen aan een baan helpen.

En ja, we nemen één goed voorbeeld over uit de Verenigde Staten. Terwijl de Amerikaanse centrale bank prijsstabiliteit én volledige werkgelegenheid nastreeft, heeft de ECB alleen maar oog voor prijsstabiliteit. Het gevolg is dat twee procent inflatie voor de ECB nu stukken zorgelijker is dan 12 procent werkloosheid. Ook hier herstellen we de balans.

Beste mensen,

Het is tijd om het gedicht ‘What work is’ van Philippe Levine een vervolg te geven. De werknemers die hij beschrijft moesten het stellen zonder de kracht van samenwerking tussen landen die de belangen van goed werk voor een eerlijk loon behartigen. Wij verkeren in die luxe als we durven kiezen voor een Europa waar mensen weer centraal staan.

Ons Europa over nooit meer oorlog, nooit meer armoede, nooit meer massawerkloosheid. Ons Europa over mensen en banen. Samen kunnen we dat.

Ik dank u wel